

Josep Serra i Forn

Un tal Milans del Bosh el va nomenar alcalde de Solsona el 22 de gener de 1939, a la petita vila de Tiurana. Aquella nit l'havia passada a la casa d'un que el va reconèixer. «Senyor Serra». «Sí, sóc jo». Els de Tiurana anaven a fira a Solsona, i el senyor Serra, malgrat la seva juvenesa, ja era tan conegut per ser el fill d'un important tractant de bestiar com per haver estat alcalde dretà de Solsona del 1934 al 1936.

En veure's davant d'un alcalde, el capità que acompanyava Miláns del Bosch es va disculpar. «Perdone, pero ya sabe que los soldados llevan piojos y...». I és que la nit abans el capità no havia volgut compartir el seu llit amb un soldat qualsevol. I resultava que el soldat qualsevol era tot un alcalde de Solsona. «No se preocupe, capitán», va fer l'alcalde que a més d'alcalde era murri de naixement.

«Ha llegado el alcalde de Solsona», deien els diaris nacionals de San Sebastián tres anys abans. Un munt de gent travessava cap al bàndol nacional des de França, i quan arribava una autoritat, els diaris se'n feien ressò.

Però bo i autoritat, el jovenàs Serra i Forn va saber aviat quin era el seu lloc a la guerra. Era el lloc de la humilitat i la murrieria. Que la guerra és un camp qui pugui i Josep Serra era un simple soldat, un senzill soldat xofer.

—De Solsona? Ya sabe usted que en San Sebastián tenemos al alcalde y al obispo de Solsona? —va preguntar l'home d'alcúrnia que viatjava al seient de darrera amb un fillet seu, escanyolit i vestit de capità.

—Sí, senyor. Claro que lo sé. Y los dos me honran con su amistad —va respondre el xofer de l'home d'alcúrnia.

—¿Cómo? ¿Es usted amigo del obispo?.

—Pues claro que soy su amigo. Ahora vamos camino de San Sebastián; si ahí nos detenemos durante una jornada, yo haré una visita al señor obispo; pero si ahí nos quedamos tres días, yo haré tres visitas a su ilustrísima, una por día.

—¿Y dice usted que también conoce al alcalde de Solsona?.

—Sí, señor. Claro que lo conozco. Y al señor alcalde todavía lo conozco más. Porque el señor alcalde soy yo.

Llavors l'amo de la Banca Garriga Nogués —perquè aquell senyor d'alcúrnia era l'amo de la Banca Garriga Nogués— va posar el cap dret, i el seu fill va esbossar un lleu somris. Tots dos es van sorprendre que aquell soldadet que els

Josep Serra i Forn

Conegut com 'l'alcalde vell', el senyor Serra va presidir la corporació municipal entre el 1.934 i el 1.936. Acabada la guerra va tornar a ser alcalde en dues ocasions més

feia de xofer fos el senyor alcalde de la ciutat de Solsona.

Josep Serra i Forn tenia un mètode per sobreviure en època de guerra. Així que arribava un solsoní a San Sebastián, ell l'anava a buscar i li deia «digues que ets xofer», «però si jo treballa al banc», li responia el Barrera; «digues que ets sanitari a l'hospital de Solsona», «però si no he posat cap injecció en tota la meua vida», li responia el Joan de la Mare. La qüestió era no fer la guerra amb el fusell a la mà. La qüestió era anar destinat a l'hospital, o convertir-se en xofer. I de fet, les xifres són prou eloqüents. Diu que de 102 solsonins combatents al front nacional, l'únic soldat mort va ser Josep Torregassa, que ja hem dit la forma com va morir. I a Navès, en canvi, hi va haver dos combatents en aquest bàndol i tots dos van morir. I a Riner en van matar 5 dels 9 que hi van anar, segons xifres que el senyor Serra té al cap. I a Pinell en van matar 3 de 5. Pel bàndol republicà en van morir també uns quants més. De solsonins, una dotzena, o més.

Josep Serra i Forn va passar algunes peripècies abans no va escapar per la frontera d'Andorra amb 32 unces i mitja d'or. El passí valia diners, i ell va pagar la fugida de 16 sol-

L'alcalde Serra i Forn amb els trabucaires i d'altres membres de l'Ajuntament

A la imatge, que pertany a la dècada dels 60, s'hi pot veure l'agent de seguretat municipal, Eladi, i alguns d'altres membres de la corporació, com és ara Jaume Serra i Jounou, que seria alcalde durant la dècada dels anys 70, fins l'arribada de la democràcia

sonins, vuit dels quals eren estudiants dels caputxins i dos que eren frares. Arribat a San Sebastián, els diaris van convertir-lo en un personatge públic, i ell es va dedicar a mostrar les seves aptituds en l'art de les relacions públiques. Va visitar el bisbe Comellas, que estava gratament allotjat «a la millor torre de San Sebastián», i es va deixar il·lustrar les sabates que ja portava lluent per interrogar així a l'engrator: «¿sabe usted dónde se reúnen los catalanes?». Així que ho va saber, va topar amb les cares conegudes del Vendrell de Su, i del Garriga de Bergús, i d'altres de la comarca, i aviat va topar amb el Secanell de Tàrrega, que era un banquer poderós amb banca pròpia i que a San Sebastián era el director del Banc Espanyol de Crèdit. El senyor Secanell li va parlar així: «em sabia greu que cap fill de Solsona patís alguna mancança econòmica durant aquest temps de guerra, així que deixo a la teva disposició 500.000 pessetes perquè les deixis a aquell que tu creguis convenient». Bella quantitat. Estem parlant de l'època en què una casa sencera del carrer Castell costava quatre mil pessetes. I estem parlant d'un temps de guerra, quan un préstec era cosa complexa de conquerir. Amb el diner, Josep Serra i Forn va auxiliar uns

quants solsonins i comarcans; va obrir uns quants emprèstits, i en total, durant els tres anys de guerra, es va arribar a gastar 163.000 pessetes del Secanell.

L'agost del 1.937 el van mobilitzar i llavors per a Serra va acabar un cert tipus de diplomàcia però en va començar una altra de més emparentada amb la murrieria que amb els bons modals.

«La veritat és que vaig tenir molta sort, perquè a les dues hores d'arribar a la guerra, jo ja estava *enxufat*», conta ara amb sinceritat. «I el fet és que ningú no em va *enxufar*—revela immediatament—, ningú sinó un àngel de la guarda que em devia guiar».

Es trobava a Salamanca i els oficials van demanar quatre-cents xofers voluntaris per anar a buscar vehicles a San Sebastián. Ell s'hi va apuntar. Va visitar al senyor bisbe, va fer un bon dinar, va agafar el millor cotxe i va encetar la via cap a Salamanca, reposant tot el que fes falta. Va arribar a destí un dia més tard que els seus companys.

—¿Por qué llega usted tan tarde?

—Porque soy el mejor conductor de toda la unidad.

—Muy lindo... Explíquese.

Imatges d'arxiu de l'alcalde Serra en acció
 Dalt a l'esquerra, Serra fa entrega de trofeus a la vora de l'antic secretari de l'Ajuntament, el senyor Torres. A la dreta, l'antic alcalde ensenya a plantar els arbres del passeig del Camp, a la vora de l'antic administratiu de l'Ajuntament, Camil Call. Sota, Serra mostra el projecte del que serien les futures Escoles Nacionals. La curiosa forma de l'edifici la va proposar ell personalment després de veure un hotel de Jaca (Osca)

—Resulta que los coches que hemos ido a buscar son vehículos nuevos, y estos coches necesitan un rodaje antes de apretar el acelerador. En ningún caso se pueden utilizar a más de 50 quilómetros por hora.

—¿Está seguro de lo que usted dice? —va preguntar incrèdul el capità.

—Pues claro que lo estoy. ¿Usted es el jefe de esta unidad motorizada y no sabe algo tan básico?

El vell alcalde Serra atura la veu per afegir que ja va estar. Que a partir d'aquell moment ell va ser «l'home» de la unitat. El millor cotxe va estar a la seva disposició, i els destins no podien ser millors. Es va passar la guerra transportant caps grossos que es miraven la guerra de lluny i de reüll.

Ja ho hem dit. Un dia va transportar els amos de la Banca Garriga Nogués. A través d'ells, Serra i Forn va conèixer una noia bellíssima que feia d'infermera i que tenia un posat molt distingit.

Un altre dia va fer de xofer de la noia, i la noia li va donar deu pessetes de propina. Va ser la primera i última propina que el senyor Serra ha rebut mai. Com a bon soldat va acceptar la propina però l'endemà va portar a la noia deu pessetes de bombons (dos quilos i mig de bombons) i li va dir: «aquí torno les deu pessetes, però no les mateixes que em va donar, sinó unes altres, que aquelles les guardo en el meu cor».

Van anar a missa junts i encara ara Serra i Forn dubta de si va fer bé de no casar-s'hi. Ella era la duquessa de Lerma, que duia el nom de

Detall del carrer Castell en un dia de pluja
Aquest indret és de pas quasi obligat, i tard o d'hora tothom acaba passant pel carrer Castell

María Luisa.

Però dèiem que a Tiurana, i a la fi de la guerra civil, un tal Milans del Bosch va nomenar alcalde de Solsona Josep Serra i Miláns del Bosch va dir: «así ya nos podemos ocupar de la caída de la Seo». I la Seu va caure després de Solsona. I el capità dels polls, que era notari, va donar un document al Serra, i amb el document i uns quants homes (una dotzena de soldats del Terç de Montserrat, més 80 moros que avançaven per la Ribera Salada), el Serra va entrar a Solsona.

Segons que conta ell, aquella entrada es va resoldre amb tres morts i tretze afusellaments duts a terme l'endemà mateix.

I conta que per a l'entrada, ocupar el Castellvell va significar el control de la situació. El senyor Serra devia ser al Castellvell quan els moros nacionals van enxampar el darrer vehicle republicà que circulava pel collet de Viladrich, a la carretera de Sant Climenç. Diu que el comandant republicà va ser desventregat amb un cop de gúbia de fusell, i que tots els seus budells van quedar fregats per aquell ventet del 24 de gener.

Els nacionals van entrar el 24 de gener a la ciutat, i uns quants edificis de Solsona van estar cremant tres dies, perquè els republicans havien calat foc a diversos punts (la catedral, plena de blat, era encesa com l'entranya de l'infern), i les mangueres de palau havien estat tallades, i el ventet que bufava del costat de la Borda es va cuidar d'encoratjar les flames.

El senyor Serra es va passejar pels carrers de Solsona, foscos com el carbó, i va cridar: «dones de Solsona, ja podeu sortir, ja podeu sortir», però cap dona de Solsona no sortia, que moltes eren amagades en cases del Vinyet, amb els seus fills, i d'altres que hi eren, no gosaven sortir.

I l'alcalde del nou règim va anar a l'hospital i va veure les monges vestides de carrer, com mai no les havia vistes abans, i ni la por de les monges ni la por dels ferits i malalts que a l'hospital hi havia no permetien de reconèixer el Serra. Ningú no el reconeixia. Fins que una monja va dir: «si vós sou el Serra sabreu què hi fèiem en aquesta cambra». «El pessebre», va dir el senyor Serra i llavors un malalt, a la llum d'una espelma va dir: «Serra!».

Llavors l'alcalde Serra va fer avisar les dones amagades al Vinyet, que ja podien tornar. I passats tres dies, el soldat Serra va deixar la vila i l'alcaldia, i el fum del foc somort, i va seguir el camí del front. Ja li vagaria, això de ser batlle. Ho seria en dues ocasions més.